

יד
מהרי"ע

שערי יצחק

השיעור השבועי

מפי מרן הגאון
הרב יצחק רצאבי שליט"א
פוסק עדת תימן

נמסר במוצש"ק
מסעי
תמוז ה'תש"פ ב'של"א
בבית המדרש "פעולת צדיק"
בני ברק

לק"י

נושאי השיעור:

השלמה בעניין המעשה שהיה עם הבעש"ט והנודע ביהודה בשאלה לגבי כשרות העוף, ביאור דברי הגמ' במסכת שבת דף קל"ח עתידה תורה שתשתכח וכו', וחשיבות ידיעת ההלכה למעשה.

השלמה בעניין הרחקות בימי נדות האשה, האם נהגו בתימן בחומרות יתירות בימים אלו. תשובה לשואל מהיכן המקור לדברי מרן שליט"א בשיעורו השבועי מוצש"ק שלח לך "אין לך אלא רופא שבימך".

אין בסיס לומר "אין לך אלא רופא שבארצך".

התייחסות לדברים חמורים שכתב בספר טומאת אשם [טהרת משה – ערוסי] ותגובה על מה שהביא כביכול בשם מרן שליט"א בספרו קדושת ישראל.

כמה שיטות כיצד יש להתייחס מבחינה תורנית למדענים האומרים ההיפך מדברי חז"ל בענייני העולם, כגון רפואה וטבע וכו'.

התייחסות למצב כעת בעיקבות התפשטות מגיפת הקורונה, ודברי חיזוק לגבי האיסור להשתמש במכשירים טכנולוגיים טמאים שבדורנו.

האם למסכה יש דין של בגד וממילא יהיה אסור ללבשה הפוך.

האם צריך להכין את המסכה לפני שבוע שחל בו תשעה באב כדין בגד מכובס.

ביאור המלבי"ם כי המגיפה שהיתה בזמן דוד המלך ע"ה הביאה לבניית בית המקדש הראשון, ותפילה כי כך יהיה בקרוב בימינו.

כל הזכויות שמורות

יוצ"ל ע"י מוסדות יד מהרי"ץ בני ברק

טלפקס: 03-5358404. נייד: 050-4140741

דוא"ל: yad@maharitz.co.il

להאזנה לשיעור דרך הטלפון:

קול יהודי תימן – 072-33-23-642 שלוחה 6

מספר השיעור בדיסקים ובקו "קול יהודי תימן" – 553

לשמיעת השיעור במערכת קול הלשון – 03-6171031

השיעור מוקדש להצלחת ידידנו הרב נעם שרעבי בן יצחק הי"ו, המקום ברוך הוא ירצה נדבתו, ויברך מעשי ידיו, מכל צרה ונזק יצילהו, וימלא כל משאלות ליבו וליבכם לטובה, אכ"י"ר.

בשם רחמן.

השיעור מוקדש להצלחת ידידנו הרב נעם שרעבי בן יצחק הי"ו, מהישוב יד בנימין, שהתנדב למוסדות יד מהרי"ץ. המקום ברוך הוא ירצה נדבתו, ויברך מעשי ידיו, מכל צרה ונוק יצילהו, וימלא כל משאלות ליבו וליבכם לטובה, אכ"ר.

השלמה בעניין המעשה שהיה עם הבעש"ט והנודע ביהודה בשאלה לגבי כשרות העוף, ביאור דברי הגמ' במסכת שבת דף קל"ח עתידה תורה שתשתכח וכו', וחשיבות ידיעת ההלכה למעשה.

הגמרא במסכת שבת [דף קל"ח ע"ב] אומרת, תניא, רבי שמעון בן יוחי אומר, חס ושלום שתשתכח תורה מישראל. שנאמר [דברים ל"א, כ"א] **כִּי לֹא תִשְׁכַּח מִפִּי זֶרְעוֹ. אֲלֵא מָה אֲנִי מְקַיֵּים יְשׁוּטְטוֹ לְבַקֵּשׁ אֶת דְּבַר ה' וְלֹא יִמְצְאוּ, שֶׁלֹא יִמְצְאוּ הַלְכָה בְּרוּרָה וּמִשְׁנָה בְּרוּרָה בְּמִקּוֹם אֶחָד.**

התחלתי בכך, בכדי לפתוח בדבר טוב. אבל לפני כן, הגמרא מביאה את הדעה החולקת בזה"ל, תנו רבנן, כשנכנסו רבותינו לחרם ביבנה, אמרו, עתידה תורה שתשתכח מישראל. שנאמר [עמוס ח', י"א] **הֲיֵהָ יָמִים בָּאִים נָא אֲדֹנָי יְהוִה וְהִשְׁלַחְתִּי רָעַב בְּאֶרֶץ לֹא רָעַב לְלֶחֶם וְלֹא צָמָא לְמַיִם כִּי אִם לְשִׁמְעַת אֶת דְּבָרֵי יְהוָה, וְכַתִּיב [עמוס ח', י"ב] וְנָעוּ מַיִם עַד יָם וּמִצְפּוֹן וְעַד מִזְרַח יְשׁוּטְטוֹ לְבַקֵּשׁ אֶת דְּבַר יְהוָה וְלֹא יִמְצְאוּ.**

ומאי ישוטטו לבקש את דבר י"י? מה הפירוש, ישוטטו לבקש? ואת מה לא ימצאו? אמרו, עתידה אשה שתטול כבר של תרומה, ותתחזר בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, לידע אם טמאה היא ואם טהורה היא, ואין מבין אם טהורה היא ואם טמאה היא. בהדיא כתיב ביה [ויקרא י"א, ל"ד], **מִכָּל הָאֲכָל אֲשֶׁר יֵאָכֵל. אֲלֵא, לִידַע אִם רֵאשׁוֹנָה הִיא, וְאִם שְׁנִיָּה הִיא, וְאִין מְבִין.**

היא תקח בידה כבר של תרומה ותסתובב לשאול הלכה למעשה, האם זה טמא או טהור. והגמ' אח"כ מסבירה כי השאלה היא האם זה ראשון לטומאה או שני לטומאה, האם השרץ

נחשב כאילו ממלא את כל אויר התנור, ואז זה נחשב כאילו הוא נגע למרות שהוא לא נגע, או שזה רק שני לטומאה. ולא יידעו לענות לה.

בספר פרדס יוסף [פרשת שמיני דף רמ"ג] מובא כך, וראיתי מעשה שהנודע ביהודה ז"ל היה רב ביאמפלע סמוך למעזיבוז, ונודמן פעם אחת עם הבעל שם טוב ז"ל, והיה שם שאלה על תרנגולת, ופסק הנודע ביהודה שכשרה. והבעל שם טוב אמר שתכף ראה שכשרה, שלא שרתה עליו רוח הטומאה.

ואמר לו הנודע ביהודה, כי אופן פסק זה יעיד על ביטולה של תורה, דבשבת [קל"ח]: עתידה תורה שתשתכח מישראל ועתידה אשה שתיטול כבר של תרומה ותחזיר על בתי מדרשות לידע אם טהור. וקשה, למה לה לקחת כבר, דשאלה אפשר לשאול בלי הכבר. אין מה לראות. דהיינו ספק רשות היחיד או רשות הרבים וכדומה.

אך אז תשתכח התורה ולא ידעו לפסוק עפ"י דין תורה, ויהיו צריכים לפסוק עפ"י השראת רוח הטומאה על הדבר, ובהכרח להביא גוף הכבר, וזה טעם הסמיכות לשני המאמרים. כך אמר לו הנודע ביהודה ב'עקיצה', כדי לדחות את שיטתו. והבעל שם טוב היה סבלן, ולא השיב לו.

הבאנו כבר את הסיפור הזה [בשיעור מוצש"ק פינחס], כפי שהובא בספר מופת הדור, כאן זה מובא בסגנון קצת אחר. והסיפור הזה מובא בעוד כמה ספרים בכמה סגנונות, למשל בהקדמה לספר שמות בארץ של מהר"ם בן חביב - כפות תמרים מהדורא חדשה על מסכתות ראש השנה יומא וסוכה, הוא הביא את הסיפור כפי שסיפרו אותו לרב מבריסק, אחד שהיה קשור אליו סיפר לו אותו, כנראה אצל החסידים זה היה סיפור המועבר בעל פה, ושם מובא כך, בענין מה שכתבנו אם יש להתיר דבר או לאסור מידי דאכילה, כאשר צדיק מרגיש בדבר אם שורה עליו רוח קדושה

הכבר. והגרי"ז סיים, אבל למעשה אין זה ברכה ח"ו שהתורה תשתכח ויצטרכו לפסוק עפ"י ענינים שמימיים, וכפי שסיימו שם בגמ' את סוגית הגמ' תניא רשב"י אומר ח"ו שתשתכח תורה מישראל, וזה ענין נאה המתקשר לענינינו.

כפי שאמרנו בזמנו, טוב, אבל הבעש"ט אינו קטיל קני באגמא, א"כ מהי התשובה? ואמרנו שישנן כמה דרכים להשיב, לבינתיים אמרנו אז רק דרך אחת, כי זאת לא שכחת התורה, אדרבה, זה השרשים והיסודות שלתורה. אמנם אתה הנוב"י פסקת הלכה למעשה. ונכון שלא פוסקים הלכות ברוח הקודש, אין הכי נמי. אבל ההסתכלות שלי, הבעש"ט, זה בעצם שורש הדברים, מהבחינה הרוחנית, קדושה וטהרה וכו'. הוא ראה את היסודות של הדבר. הארכנו כבר בכך.

כעת ברצוני לומר בעז"ה תשובות אחרות לשאלה הזאת. התחלנו עם רבי שמעון בר יוחאי, אז הבעש"ט יכול להגיד שהעיקר להלכה זה כדעת רשב"י, האומר ההיפך, שלא תשתכח תורה. ישנו פסוק מפורש, 'לא תשכח מפי זרעו'. ולגבי הפסוק שהביאו החכמים האחרים, 'ישוטטו לבקש את דבר יי' ולא ימצאו', הפירוש הוא 'שלא ימצאו הלכה ברורה או משנה ברורה במקום אחד'. לא שהתורה תשתכח, התורה תישאר, שום דבר לא יאבד, אבל כפי שמפרש רש"י שם, הלכה ברורה – בטעמים, שלא יהא בה מחלוקת. בכל דבר, ישנן חילוקי דעות, זה אומר בכה וזה אומר בכה, אז אין הלכה ברורה ולא משנה ברורה 'במקום אחד'. גם אם מישוהו ירצה לדעת את הכל, או את הטעמים שלדבר, מהי הסיבה וכו', הוא יצטרך להתאמץ הרבה, הוא לא ימצא זאת במקום אחד, יהיה עליו לחפש בהרבה מקומות, בהרבה ספרים, ולשאול הרבה ת"ח, עד שהוא יצליח לדעת את כל הדברים מסביב. הדבר יהיה לו קשה. לא שלא ימצאו בכלל, אלא שלא ימצאו במקום אחד, יצטרכו להתאמץ כדי למצוא. זו דעת רשב"י.

או ח"ו להיפך, היה הגאון ר' אברהם גורביץ שליט"א מספר ממרן הגרי"ז הלוי מבריסק זצ"ל, שאחר מעדת החסידים בירושלם שנעשה מבאי ביתו הקבועים, חזר פעם לפניו על סיפור שמספרים חסידים ותיקים, שכאשר עוד היו לומדים בתקופה אחת, מרן בעל הנודע ביהודה, עם מרן הבעש"ט, בקלוז'ה הידוע בבראד, שיסד הגה"ק רבי חיים צאנזער הראשון, קרה פעם ואשה באה עם תרנגולת שחוטת לשאול את בעל הנודע ביהודה שהיה מראשי הקלוז'ה אם כשרה היא.

ובינתיים עד שנכנסה אליו לחדר הפנימי, ראה הבעש"ט שישב בחדר הקדמי את העוף, ופסק שכשר הוא, כפי שאח"כ גם פסק הנו"ב. פנו הלומדים לבעש"ט ושאלוהו, מהיכן ידע זאת? הרי לא ראוהו רק מציץ על העוף ולא בדקוהו כלל. לא ראתי בכלל את השאלה, איך פסקת? השיב להם הבעש"ט, שברוח הקדושה ששרה על העוף, ידע שכשר היא.

הדברים הגיע לאזניו של בעל הנו"ב, ונענה שדבריו נגד גמרא מפורשת, דאיתא בגמ' חולין [דף צ"א ע"א] עה"פ וטבח טבח והכין, אשר צוה יוסף לעברו לפני שערך את הסעודה לאחיו, שאמר להם פרע להם בית השחיטה וטול גיד הנשה בפניהם כמ"ד נאסר לבני נת. ואלו לפי דעתו של רבי ישראל בעש"ט, הרי בודאי לשבטי ה' היה כח כזה והיה להם אפשר לרעת רק בהרגשה אם יש על הבשר רוח קדושה או ח"ו להיפך.

אמר על כך מרן הגרי"ז, אמנם עפ"י דברי הבעש"ט אפשר גם ליישב מה דאיתא בגמ' שבת [קלח ב] עתידה תורה שתשתכח מישראל וכו' עתידה אשה שתיטול ככר של תרומה ותחזור בבתי כנסיות ובתי מדרשות לידע אם טמאה היא. ולכאורה צ"ע, בשביל מה צריכה האשה לקחת עמה את הככר? ויש לבאר, דמכיון שאמרו עתידה תורה שתשתכח מישראל, הרי אם לא ידעו לפסוק עפ"י הדין יצטרכו להשתמש רק בהרגשה של ריח קדושה, ולכן היתה צריכה להביא עמה את

זהו הדבר השני.

דבר שלישי, בספר שיח שרפי קודש, מובא כדלהלן. מובן דכיון שהסיפור הזה נמסר בע"פ, אז כנראה העבירו זאת לאנשים אחרים שאמרו זאת בסגנונות אחרים, כתוב שם את אותו הרעיון בעצם, אבל שם זה דוקא מובא לשבת.

הוא כותב [בליקוטים שם] כך, שמעתי בשם הגאון רבן שכבה"ג הישועות יעקב ז"ל איך שהעידו לפניו כי נמצא צדיק ורבי ושמו מוה"ר שמעון אורערבערג, והוא מבין על כל דבר הצריך טבילה אם נטהר מטומאתו, כי טמא שריא עליה רוחא דמסאבא. וכשנטבל, נטהר הכלי מזה.

ואמר הגאון הנז' לעיל ע"ז בדרך צחות, שבזה יש להבין דברי הגמ' שבת [דף קל"ח ע"ב] שאמרו ת"ר וכו' עתידה תורה שתשתכח מישראל וכו', אבל הוא אמר זאת לא ב'עקיצה', אלא שיש בזה קצת שבה, עתידה וכו' לידע אם טמאה היא אם טהורה היא ואין מבין וכו', בהדיא כתיב וכו', אלא לידע אם ראשונה היא ואם שנייה היא ואין מבין. אין ספק שזה טמא, רק השאלה האם זה שני או ראשון, ועל זה אין מבין. ומסיק הש"ס דמספקא להו בהא דראב"א, עיין שם היטב. זאת שאלה הלכתית שגדולי ישראל הסתפקו בה.

ולכאורה קשה, הכי אין נמצא כמה וכמה הלכות מסופקות בטומאה וטהרה גופייהו, ומצינו כמה פלוגתות דלחד מ"ד טמא ולאידך טהור (ועי' מהרש"א שם הקשה בהאיי דינא דראב"א גופא כן), ומאי דוחקא לאוקמי דוקא שיסתפקו אם יהיה ראשון או שני. למה צריכים להביא את ההלכה הזאת, וכי אין עוד ספיקות בדיני טומאה וטהרה? ישנם עוד דברים, שיש בהם חילוקי דעות ומחלוקות וחקירות וכו', חכם אחד אומר טמא וחכם אחר אומר טהור, תנאים ואמוראים, למה הביאו דוקא את השאלה הזאת, האם בנ"ד זה ראשון או שני. יכולת להביא שאלה באופן שאולי זה בכלל לא טמא.

וע"כ התירוץ דהם אמרו, רק שתשתכח תורה ח"ו, אבל עכ"פ צדיקים ואדמוריים יהא. ויש לזה בשורה, שיסתפקו בדבר אם טהור או טמא, ילכו לצדיק כמו ר' שמעון שהוא רבי, ויבין בראיות שכליות אם היא טמא או טהור. אכן תשתכח תורה, אבל יהיו צדיקים, א"כ ישנה בכך בשורה. נגיד שאי אפשר לדעת האם זה טמא או טהור, נלך לצדיק, כמו רבי שמעון דלעיל, והוא מבין ויודע ורואה, האם זה טמא או טהור.

כלומר, להביא ראיות הלכתיות מן הש"ס והפוסקים, לא ידעו, אבל אפשר לראות האם זה טמא או טהור. אז על הספיקות הללו, אין בעיא. הוא יכול לדעת שזה טהור, או שזה טמא. לכן לא מביאים את כל המחלוקות האחרות שישנן.

אך באם יסתפקו אם הוא ראשון או שני, ע"ז אינו מועיל עוד שום מבינות הרבי, דסוף סוף טמא הוא. הצדיק הזה יודע שזה טמא, אבל האם זה ראשון או שני, זה כבר הוא לא מבדיל, זה כבר דבר יותר דק. הוא רואה שזה טמא, אבל את ההגדרה מן הבחינה ההלכתית, את זאת גם הוא אינו יכול לדעת. לכן הגמרא אומרת, אין 'מבין', זהו עניין של הבנה. בכדי לשעת האם זה ראשון או שני, צריך יגיעה עצומה ושקידה בש"ס ובפוסקים ללמוד ולדעת וכו'.

א"כ בעצם לפי זה, הדבר נאמר קצת לשבת. כי לפי הדרגות האלה, לפחות יהיו כאלה שיידעו זאת, אבל יהיה רק חסר את הדקדוק לדעת את פרטי הפרטים.

האמת היא, אינני בטוח שנכונים הדברים שכתב כי הצדיקים לא יכולים לדעת האם זה טמא בדרגא הזאת או בדרגא האחרת. יכול להיות לכאורה שיהיה להם גם אפשר להבחין בדרגות הטומאה, האם זה טמא יותר או רק קצת, לפי קוצ"ד יתכן להיות שאפשר לדעת. בכל אופן אצלו הדבר היה מונח כך בפשטות.

שערי יצחק – השיעור השבועי

יכול אולי להיות שלכאורה הדבר מראה כי לנשים יש קצת הנהגה יותר מוחשית. הן יותר מעשיות, צריכות כל דבר להראות, ולא שיש כאן איזה כוונות. אבל מי שיעיין במפרשים יראה שהדבר אינו כן, דנו בכך שם הרבה מפרשים, למה היא לקחה את התפילין בידה. בתוספות הרא"ש כתוב, כיון שגם על התפילין כתוב שזה מאריך ימים, כפי שנאמר י"י עליהם יחיו, כאשר התפילין עליהם זה מביא חיים, לכן נטלה אותם.

כאשר אמרתי מקודם, 'עתידה שתטול ככר של תרומה', בעצם ישנה כאן שאלה, למה צריך ככר של תרומה? ואם זה חולין? האם זה טמא או טהור, זה לא דוקא בתרומה. אבל יכול להיות, שכיון שתרומה זה דבר קדוש שנטמא, שם ישנו עניין יותר להבדיל בדרגות. בככר של חולין, אולי יהיה קשה יותר. אבל בתרומה טהורה, אפילו שזה קדוש ונהיה טמא, אפי' את זה יהיה קשה להבדיל ולהבחין. א"כ ההיפך, זה מראה דוקא על דרגות. זה לא עניין הלכתי, טמא או טהור, אלא זה מראה שההבחנה תהיה יותר בין רוח קדושה לרוח טומאה, לכן כתוב שזה ככר של תרומה.

בכל אופן, לגבי השאלה למה כתוב שהיא לקחה תפילין, ישנן כמה וכמה תשובות במפרשים, במהרש"א ובתוס' הרא"ש, מהריט"ץ בס' מגן אבות וכו', יש אולי שמונה תירוצים על העניין הזה, לא ניכנס לכך כעת כיון שזה לא הנושא שלנו. כתבנו על כך בס"ד בנפלאות מתורתך פרשת מצורע.

אבל ישנו דבר נפלא הכתוב בספר גלגולי נשמות להרמ"ע מפאנו, לגבי 'מעשה בתלמיד אחד שמת בחצי ימיו וכו', התלמיד הזה הוא גלגול של פלגש (בלי יו"ד, כפי שכתוב לפעמים) בגבעה. הפלא ופלא. 'תלמיד אחד' בגימטריא פילגש בגבעה, רק שצריכים להוסיף גם את התיבות, עם הכולל, שזה עוד שתיים. א"כ הפילגש בגבעה מתה אז בעבורו, ועכשיו

וזאת תשובה נוספת על השאלה הזאת. תשובה שלישית.

[מובן שהעניין דלעיל, איננו דומה לרבי אלעזר שהיה מריח את הדם, כדאיתא בנדה דף כ' ע"ב. אבל הוא קשור למעשיות על כמה צדיקים שהיו מרגישים במאכל שאינו כשר, ונמנעים מלאכלו. ויש לברר האם יש קשר למעשה שהובא בספר נחלת יוסף בזקינו שהחזיר בהמה טמאה לכשרותה, כי אולי הרגיש שאינה טריפה].

דבר רביעי, הרי מצינו דבר כזה במסכת שבת ודף יג. וכפי שהובא בשלחן ערוך המקוצר חלק ו' (קדושה) סימן קנ"ב סעיף כ"ג, תנא דבי אליהו, מעשה בתלמיד אחד שקרא הרבה (מקרא) ושנה הרבה (משנה) ושימש תלמידי חכמים הרבה (תלמוד), ומת בחצי ימיו. והיתה אשתו נוטלת התפילין שלו ומחזרת בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, והיתה צועקת ובוכה ואומרת להם, רבותי, כתוב בתורה כי הוא חייך ואורך ימך, והרי בעלי שקרא הרבה ושנה הרבה ושימש תלמידי חכמים הרבה, אם כן מפני מה מת בחצי ימיו. ולא היה אדם שְׁהָשִׁיבָה דבר.

פעם אחת נתארחתי אצלה, והיתה משיחה לי כל אותו מאורע. אמרתי לה, בתי, בימי נידותיך מה הוא אצלך. אמרה לי, חס ושלום, אפילו באצבע קטנה לא נגע בי. חזרתי ושאלתי, בימי ליבונך מהו אצלך. אמרה לי, היה אוכל עמי ושותה עמי, וישן עמי בקירוב בשר ויש אומרים שלא היה קירוב בשר, אלא כך אמרה, ישן עמי באותה מטה ובגד היה חוצץ בינינו, אך לא עלתה דעתו לדבר אחר. אמרתי לה, ברוך המקום שֶׁעָקְרוּ, ולא נשא פנים לתורה. שהרי התורה אמרה ואל אשה בנדת טומאתה, לא תקרב:

גם שם כתוב, שהיא לקחה את התפילין בידה. למה צריכים לכתוב זאת? הרי יש לה שאלה, שהוא למד תורה, 'כי היא חייך ואורך ימך', ולמה מת בחצי ימיו וכו'.

היא נוטלת את התפילין, כפי שאז הוא ניתח אותה לי"ב חלקים ושלח אותם לי"ב שבטי ישראל.

ישנו כאן מהלך שלם, יש דבר נסתר בדבר הזה. בכל אופן מובן למה היא היתה צריכה לקחת את התפילין בידה, כיון שזה היה גם בגלגול הקודם, עושים את התיקון של אז.

הוא לא מסביר, מה הקשר בין התפילין לבין הנתחים, הרי שם בנתחים זה זעזע את כולם, איך אנשי בנימין מחפים על אנשי רשע כאלה ולא איכפת להם, הם לא מוכנים למסור את האנשים ולהביא אותם להעניש אותם שיתנו את הדין וכו'. אבל מה זה קשור לתפילין? הוא לא מסביר זאת, אולי הוא רק פתח את הפתח.

חושבני בס"ד כי אולי, כיון שבתפילין ישנם גם י"ב דברים. תפילין של יד זה ארבע פרשיות, וכן תפילין של ראש זה ארבע, ויש את הבתים שזה עוד שתיים, והרצועות של יד ושל ראש זה עוד שתיים, סה"כ שתיים עשרה. לא שהיא פירקה את התפילין, לא כתוב שהיא עשתה זאת, ולא מסתבר שהיא תפרק את התפילין. אבל בכל אופן יש בתפילין י"ב דברים, ויש כאן אולי רמזים. הנסתרות לי"י אלהינו.

בכל אופן, הדברים שאנחנו יכולים להבין, למה היא נוטלת את הככר בידה ומחזרת בבתי כנסיות ובתי מדרשות, הרי אפשר לשאול את השאלה בלי לראות את הככר. כך לפי הפשט. הנודע ביהודה לקח זאת לעניין של רוח טומאה ורוח טהרה, זה ביאור חריף, אבל מהי הפשטות.

חושבני, כי רוצים להראות שיתשתכח תורה, כאשר זה דבר מעשי, אזי הצער הוא יותר גדול. רואים זאת, ולא מקבלים תשובה. זה לא כמו שהאדם בא ושואל שאלה עיונית, מה הדין כך וכך, אפי' אם המקרה קרה לו, אבל זה בעצם לא חייב להיות רק כשזה קרה לו, שאלה מה קורה כאשר יש כבר תרומה בתוך התנור ונכנס שם השרץ אבל בפועל הוא לא נגע, האם זה

ראשון או שני. כאשר לא עונים על השאלה הזאת, נו, נחשוב על זה, צריך עיון, נדון וכו'. אבל כאשר מביאים את השאלה, ורוצים לקבל תשובה מיד, רוצים לאכול את הלחם, ולא מקבלים תשובה, אז הצער הוא מאד גדול. אה, היגענו למצב כזה שלא יודעים לענות הלכה למעשה. כנלע"ד בס"ד.

דבר כזה ראיתי, משם למדתי רעיון זה, בספרו של הגאון רבי חיים פאלאגי זצ"ל וספר חיים, בהקדמה, הוא כותב כי בגלל דבר כמו זה, הוא חיבר ספר מיוחד על הלכות קריאת ספר תורה. כיון שאם בזמן קריאת ס"ת, שואלים את הרב שאלה, הוא חייב לענות במקום. הוא לא יכול להגיד, אני אעייין ואתן תשובה עוד שבוע, או עוד יום. הספר תורה פתוח, צריכים לדעת כעת האם הוא פסול או כשר.

וזה לשונו, הני מילי מחיים דאתו האידנא אספר מעשי י"ה, כי אזכרה ימים מקדם בימי חרפי מקדמוני, נער הייתי עומד ומשמש קדם רבינו שבגולה, הגאון המפורסם מרן זקני אור היר"ח בעל חקרי לב זצוק"ל וזיע"א – היר"ח זהו ראשי תיבות הרב יוסף רפאל חזן, כך היה שמו – דהוה מרגלא בפומיה דמר לומר, כי שבח לאל יתברך, בכל מקום ששואלים אותי דבר הלכה – בכל תחום ובכל עניין – נתן ה' אלהים לי לשון למודים, לתת לכל שואל תשובה שלימה בעת ההיא, כפי מה שיורוני מן השמים.

תשובה שלימה היינו, הרי הספר חקרי לב הוא עם הרבה שקלא וטריא, מימין ומשמאל ומלמעלה ומלמטה, תשובות וחקירות ארוכות. אבל אני לא חייב לתת תשובה במקום, אני לומד ומעייין וכותב תשובה. עד שמגיע אל המסקנא.

אך קשה עלי במאד מאד, ולא יכול יוסף להתאפק – הוא מתכוון לשמו יוסף, הרי קראו לו יוסף רפאל – בהיותי עומד ומתפלל בבית הכנסת, דבאים אלי לשאול את פי על דיני

שערי יצחק – השיעור השבועי

בשלחן ערוך המקוצר חלק ו' – קדושה, סימן קנ"ב סעיף כ"א והובא גם בספר קדושת ישראל פרק שני סעיף כ"א] כתבתי בזה"ל, יש שנהגו חומרות יתירות בהרחקה מהנדה שאינן מן הדין, כגון לייחד לה לבדה כלי מאכל ומשקה וכיוצא בזה. ואם הם רוצים לשנות ממנהגם ולהקל, צריכים לשאול מורההוראה, כי יש אופנים שצריך התרת נדרים. וכל הפסוקים בתורה שזכר בהם ענייני טומאתה (שהם אפילו לאדם אחר שאינו בעלה), כגון וכל אשר תשכב עליו בנדתה יטמא וגו', וכל הנוגע בכל כלי אשר תשב עליו, יכבס בגדיו וגו', אינם אלא בזמן שבית המקדש קיים שנוהגים בטהרה, מה שאין כן בזמנינו שהכל טמא־מתים.

דיברנו [בשיעור מוצש"ק חוקת ובלק] על הנושא הזה. ובבארות יצחק על פסקי מהרי"ץ ודף של"ה] כתבנו בזה"ל, ברוב המקומות אצלינו לא נשמע להחמיר בכל זה, וכ"ה דעת רבי המחבר שלא הזכיר כאן בשערי טהרה, שמץ רמז מחומרות יתירות אלו, ושמעתי שכ"ה המנהג גם באתריה דרבי המחבר בק"ק צנעא ראש גלות תימן, שאין מחמירין כלל בכל זה, אלא כדינא דתלמודא והפוסקים וכו'.

זה כתבתו בזמנו. אבל אחרי כן נתברר לי, שגם בעיר צנעא היו כאלה אשר עשו כל מיני חומרות שלא לפי ההלכה, ואפילו במשפחות חשובות, כגון חבשוש ומשרקי ואלשיך, ומסתמא ישנן עוד, אבל כנראה דברים שבצינעא לא התפרסמו. זה כמו עניינים רבים שלגביהם חושבים האנשים, שבעיר צנעא נהגו כך ובמקומות אחרים נהגו אחרת, אבל בסוף מתברר כי גם בצנעא ישנם את המנהגים האלה. קשה לקבוע מסמרות בדברים הללו, אם לא מבררים היטב ושואלים את כולם.

התברר לי בס"ד כי אדרבה, ישנם הרבה מנהגים כאלה. למשל, לא להסתפג במגבת שלה. באלונטית של אשתו נדה. יש נוהגים. וב'סוגריים' אני מציינן לספר אבני שהם [להר"מ

קריאת ס"ת, וצריך להחזיר להם תשובה ברגע קטון כדת מה לעשות, ולפעמים ברמז – קורה לפעמים שצריכים לענות רק בתנועות – כי אי אפשר להפסיק. וזה חומר בקדש, וטירחא יתירה דצריכה רבה, לפסוק הדין, באמור אלי עד מהרה ירוץ דברו, זה תוכן דבריו.

וכשמעי את הדברים האלה מפה קדוש, יעצוני כליותי וגמרתני בדעתי מכד הוינא טליא – כך אומר נכדו, הגר"ח פאלאגי – ללקט אורות, חידושי דינים השייכים לבית הכנסת וקריאת ס"ת. ואני בעניי הכינותי קונטרס מיוחד לכתוב בו בקצרה דברים מחודשים, שלא הביאו אותם סרכין תלתא וכו'.

מאז בא לי הרעיון והיתה לי החלטה, שאני אחבר ספר על הלכות קריאת ספר תורה, ושיהיה כתוב שם את הכל בצורה ברורה, מתי מותר ומתי אסור ומה עושים, בכדי שהרבנים ילמדו זאת ויהיו להם תשובות. הכי הרבה אפשר לפתוח את הספר הזה בקלות, ולא צריכים עיון ולדמות מילתא למילתא עד שמגיעים למסקנא, הלכה למעשה. שהכל יהיה מסודר במקום אחד ולא יצטרכו לחפש בספרים. חידושי דינים השייכים לבית הכנסת וקריאת ס"ת, קונטרס מיוחד.

זהו כפי שאמרנו לעיל, כי צריך לדעת לענות הלכה למעשה. וכאשר לא יודעים לענות תשובה, ניכר בזה שכחת התורה. לכן הגמרא כתבה בלשון הזה.

אולי התשובה לשאלה דלעיל, פשוטה יותר, וזו הדרך החמישית. היא חשבה שאולי הטהרה והטומאה תלויה בגודל הכבר, לכן לקחה אותו עמה בידה, להראות להם, שיוכלו לשער את מדתו ולפסוק. עכ"פ שמא. הרי היא לא ידעה מה קובע להלכה, אולי הגודל.

השלמה בעניין הרחקות בימי נדות האשה, האם נהגו בתימן בחומרות יתירות בימים אלו.

פנירי דף תפ"ה ד"ה ולפי זה] שכותב כך, ויש קצת שנוהגות שאם רחצה נדה בתוך כלי (וזה כגון אמבטיא בזמנינו) לא מתרחץ איש אחריה, אא"כ שטפו את הכלי וניקוהו שלש פעמים.

אמנם דברים הללו שהזכרנו, אולי לא היו בצנעא, אלא במקומות אחרים. כי שמעתי זאת מבני מקומות אחרים, ולא שאלתי על צנעא במיוחד.

אבל מה שאני יודע, כפי שהזכרתי מקודם, זאת שמעתי בבירור, גם בעבר וגם שאלתי שוב בזמן האחרון, אמרתי שאני רוצה לומר זאת ברבים ולכן שיבררו את העניין עם הזקנות, מהמשפחות דלעיל שהיו בעיר צנעא, באמצעות ידידנו הרב יוחאי צבי נר"ו מאשקלון, ונדע כי הדבר נכון בהחלט. למשל, אם היא עוברת או יושבת על איזה דבר מאכל, הם זורקים את זה. ליולדת ייחדו כלים נפרדים, והשאריות של האוכל שלה, מה שהותירה, זה טמא.

כמו כן, הרי בזמנם לא היו 'פדים', לספוג את הדם, ולא צמר גפן. הן השתמשו בכל מיני בלאות - בגדים בלויים וסמרטוטים, והיו מכבסות אותם, ובכל זמן שהיו מתעסקות לכבס את זה, הן לא היו נוגעות באוכל ולא שטפו כלים, עד סוף אותו יום. עד השקיעה. ואם זה בלילה, עד הבוקר.

יכול להיות, שהדברים הללו הם לא מצד עניין של טומאה וטהרה, אלא זהו עניין של נקיון, כי ח"ו יכול להיות נזק פשוט ע"י המגע. אבל רואים שהרמב"ם אפילו לכך הוא לא התייחס. דהיינו, אפילו מבחינה הגיינית.

שהרי הבאתי שם בבארות יצחק [דף ש"ל] ששאלו את הרמב"ם בזה"ל, יש נשים שזוהמתן מרובה ולעתים מתעסקות בדברים, והמעט שבמעט מדם הנדה אם יתערב בהם, יזיק נזק ברור וכו'. אבל הרמב"ם לא מתייחס לכך, וכתב להם כי ההלכה היא שזה מותר, לא צריך.

[הערת ידידנו הרה"ג איתמר חיים כהן שליט"א. לגבי חומרות נדה בצנעא, בביתנו ובסבתנו לא שמעתי ולא ראיתי. דבר אחד זכור לי קצת אם איני טועה, שאשת זקני הר"י משרקי (לפי זכרוני היא מן אלערוס) אמרה פעם שהנדה אינה נכנסת לבית הכנסת (אולי אמרה אינה מנשקת ספרים), ואבא מארי זלה"ה הכחישה. גם כעת שמעתי (כמה שהעזתי לשאול) מפי אמי יצ"ו, שכל המנהגים רק לבעלה. ולגבי יולדת, בערים צנעא ושבאם לפחות, בכל יום היו שוחטים ומבשלים ליולדת עוף קטן, ומשיירת ואוכלים זאת בני הבית. ואם אינני טועה, יש שחילקו את הנותר לעניים עכ"ל נר"ו. ויישר חיליה לאורייתא.]

בכל אופן, כפי שאמרנו רואים, שישנם צדדים בכל אופן לפי דעות אחרות, שהדברים הללו אכן יש להם בסיס.

תשובה לשואל מהיכן המקור לדברי מרן שליט"א בשיעורו השבועי מוצש"ק שלח לך "אין לך אלא רופא שבימך".

אני עובר לעניין אחר, בהמשך יהיו הדברים קשורים למה שדיברנו לעיל.

בשיעור מוצש"ק שלח לך, דיברנו לגבי עניין המצב שלנו כיום בעוה"ר, מגפה הקורונה, ובדף 8 [ד"ה לצערינו] דיברנו על כך שמתייחסים למה שהרופאים אומרים, סומכים עליהם מבחינה רפואית. ואם ישנן חילוקי דעות בין הרופאים, הולכים לפי רוב הרופאים. כך אומרים כל גדולי התורה, חוץ מאלה אשר פורצים גדר, וחושבים שהם חכמים יותר מכל העולם.

לצערינו, רבים שלא התייחסו להוראות הרופאים, בסופו של דבר הם בעצמם נפגעו, הם בעצמם צריכים כעת רפואה שלימה, ה' ירחם. הם אמרו כל מיני דברים, שזה שפעת רגילה וכו', ולבסוף הם בעצמם צריכים סייעתא דשמיא שח"ו לא ינזקו רח"ל. לצערינו, עד שהם לא חשים את הדבר על עצמם ועל בשרם,

שערי יצחק – השיעור השבועי

לגבי ההערה הראשונה, הדבר נכון כפי שהוא אומר. אני השתמשתי בביטוי הזה 'אין לך אלא רופא שבימך', באופן שכביכול נראה שזה מאמר חז"ל. אבל זה מרוב שזה כבר מורגל אצלי, כבר השתמשתי בלשון הזאת בעבר ואף כתבתי זאת כמה פעמים, אז כבר נהיה לי בכך אשגרות לישנא.

אבל צריכים לדעת, ולראות את מקורות העניין. דהיינו, אין מאמר חז"ל כזה, זהו מטבע לשון שלי, כפי הנראה זהו אכן סגנון רק שלי. אבל העיקר כי זה דבר מבוסס, רבים כתבו כך. למשל, ישנן הרבה רפואות הכתובות בגמרא, והרמב"ם כותב בהלכות דעות דברים שונים, ומסבירים כמה מפרשים, כגון המלבי"ם, שהרמב"ם כתב כך לפי המציאות של זמנו. השתנו דברים, מזמן חז"ל ועד זמן הרמב"ם. גם בזמנינו, הרופאים אומרים הרבה דברים שלא אמרו בזמן הרמב"ם. זהו הרעיון של 'אין לך אלא רופא שבימך'. פנינו זאת על כך.

כתבתי את הלשון הזאת בעבר בכמה מקומות, כגון בשלחן ערוך המקוצר הלכות שמירת הגוף על פי הטבע [סימן ק"מ, בעיני יצחק אות א'] בזה"ל, ביקשתי מרופא מומחה ויראשמים שיחווה דעתו על האמור בסימן זה אם כך היא גסדכן דעת הרופאים בזמנינו, שנשתכללו ונשתנו דברים רבים, ואין לך אלא רופא שבימך.

צינתי שם לספר שולי המעיל [סימן א' אות כ"ב דף י"ד ד"ה מה], וכנראה שם זאת הפעם הראשונה שכתבתי כך. בכל אופן מה שהודפס לעת עתה.

גם בשע"ה הלכות הפסק טהרה [סימן קנ"א הערה מ"ד סוד"ה וידוע], כתבנו בעניין האולטרא סאונד, שבודקים עם כל המכשירים וכו', האם מותר להיעזר בכך או שלא, כי אם אין בכך כל סכנה אז לכאורה יש בכך תועלת, אין סיבה מטעם זה להימנע מהן, דור דור ורופאיו, ואין לך אלא רופא שבימך.

או עד שאינם רואים זאת בסביבה הקרובה שלהם, הם מזלזלים בכך.

אבל זהו כפי שאמרנו אז בשיעור, הבאנו את הפסוק [משלי כ"ב, ג'] עָרוּם רָאָה רָעָה וְנִסְתָּר, וּפְתִיִּים עָבְרוּ וְנִעְנְשׂוּ. אולי בלי זה, הם לא היו נפגעים. אבל זה שהם מזלזלים, עוברים על ההוראות, דבר זה בעצמו – שהם עוברים על זנשמרתם מאד לנפשתיכם, גורם לכך שזנענשו.

בכל אופן, הנקודה שאמרנו אז בשיעור, כי ניתנה רשות לרופא לרפאות, כמו שאחז"ל בב"ק, כתוב בתורה לסמוך על הרופאים, ורפא ירפא, בפרשת משפטים. והוספנו, 'ואין לך אלא רופא שבימך'. כך אמרנו אז.

על כך כתב לי הערה ידידנו הרב איתמר כהן שליט"א בזה"ל, 'אין לך אלא רופא שבימך' – לא מצאתי לשון כזה, ואינו אלא מליצה על דרך 'אין לך אלא שופט שבימך' ורש"י דברים י"ז, ט', על פי ראש השנה דף כה: ויתכן שיש גירסא כזו בגמרא שם, אין לך אלא כהן שבימך ורש"י דברים כ"ז, ג'. ובעיקר העניין, יש להוסיף שדברי הרופאים הם גילוי מילתא. כלומר, הרופאים בסה"כ מגלים דבר שקיים במציאות, לכל מי שמכיר וקרוב לעניין. זה לא שהם אומרים סברות וכו', אלא אלו ידיעות, הלכה למעשה.

ובדרך אגב הוא מעיר עוד הערה, לגבי מה שדיברנו אז באותו שיעור, כיצד הדין בספק ספיקא לדעת הסוברים דבמצוות עשה, אף להרמב"ם ספיקא דאורייתא לחומרא מדאורייתא, לא ניכנס לכך, אבל הנדון אם גם בזה אמרינן להחמיר בספק ספיקא, או כפי שאמרנו במיוחד לגבי עניין המזוזה, שאם ישנן ספיקות אולי צריך להחמיר כיון שהיא לשמירה, מסתברא דאף בזה ספק ספיקא לקולא, מטעם רוב, כמו שהוא אליבא דהרשב"א דסבירא ליה דכל ספיקא דאורייתא לחומרא מדאורייתא. ועיין שו"ת פעולת צדיק חלק ב' סימן רי"ג. זהו במאמר המוסגר.

ממילא, לאחר שכבר כתבתי זאת כמה פעמים, ואני מורגל בסגנון הזה, השתמשתי בכך גם כעת. בכל אופן, צריך לדייק בכך.

אין בסיס לומר "אין לך אלא רופא שבארצך".

אבל צריך להוסיף להעיר כי ישנו מושג חדש, וזה דבר שטות, "אין לך אלא רופא שבארצך".

לדבר זה אין בסיס, והוא אינו נכון. עמד על כך הרב שטרנבוך שליט"א, הוא כתב על זה מחאה, כיון שהיה חכם אחד שאמר שבארץ צרפת לא לעשות ברית מילה עכשיו בתקופת מגיפת הקורונה, כי הרופאים בצרפת אומרים שברית מילה בתקופה הזאת עלולה ח"ו להזיק.

הוא כותב כך, בימים האחרונים נודע על 'מכתב תשובה' מרב אחד מהמפורסמים ביהדות החרדית בארץ הקודש, אשר נכתב לפני כמה חדשים – עם פרוץ המגיפה, ובו קבע אותו רב שיש לבטל מצוות מילה בכל צרפת למשך כל תקופת הקורונה וכו'. כמדומני אותו רב שהוא מתכוין, הכחיש שהדבר יצא ממנו, אולי זהו מישהו אחר, אבל הדבר אינו משנה, העיקר לגופו של עניין.

אותו רב כתב כך, "בעיקבות החלטת השלטונות בצרפת לאסור ברית מילה בצרפת, מחמת חשש הידבקות במחלה על ידי המציצה, יש לבטל לעת עתה את קיום מצוות מילה בצרפת". וכי יש לשמוע לדעת "רופאי המקום" ולא לדעת רוב הרופאים ברחבי העולם, ש"אין לך אלא רופאים שבארצך". והוסיף שם עוד שזהו חילול ה' למול בשעה שהשלטונות אוסרים זאת, כיון שעלול הדבר להביא לידי קולות תרעומת רבה על ציבור החרדים שבקרבתם יש יותר חולים מאשר בשאר חלקי האוכלוסיה, משום שהם מזלזלים בהוראות השלטונות, ועל כן יש לבטל עריכת ברית מילה בצרפת עד יעברזעם, עכ"ד.

הרב שטרנבוך, הורה להרעיש עולם ומלואו לביטול הוראה זו מכל וכל, וביקש לפעול

ולהפעיל אצל יהודי צרפת למול ביניהם כדת וכדין, ולא לסמוך על הוראה זו וכו'. יצויין כי בבירור שנערך בימים האחרונים אצל השלטונות בצרפת, הוברר כי מעולם לא גזרו השלטונות לביטול מצוות ברית מילה, וגם רופאי צרפת לא הבהירו דעתם שיש סכנה בקיום מצוות ברית מילה בצרפת. וכי כל ההחלטה הנ"ל לדחות את ברית מילה, הוחלטה באופן עצמאי על ידי ה'קונסיסטוריה' של יהודי צרפת [ארגון עצמאי שאינו מייצג כלל את חרדי צרפת, ואשר מנוהל על ידי 'רבנים' שאינם חרדים – הרחוקים מאוד מדרך התורה ושמירת המצוות, שדרכי פעולתם ידועים מתוך מטרה ברורה למצוא חן בעיני השלטונות], כך שההוראה הנ"ל בטלה ומבוטלת מיסודה, ואין לה שורש ואחיזה במציאות, לא על פי דעת הרופאים, ולא על פי תקנת השלטונות.

בכל אופן, זהו מושג הדומה למה שאמרנו. אבל זהו בודאי דבר בטל, אין דבר כזה "אין לך אלא רופאים שבארצך", אין לכך מקור. יש 'עניי עירך קודמים לעניי עיר אחרת', אבל אין 'רופאים שבארצך'. אם ישנו איזה דבר, שרופאים במדינה מסוימת אומרים, וכל הרופאים בכל העולם אומרים אחרת, איננו צריכים להתייחס – מבחינה הלכתית – דוקא לרופאים של אותה המדינה. מה פתאום? רוב העולם אומרים אחרת. אא"כ זהו דבר המיוחד לאקלים של אותה ארץ, משהו מיוחד לפי הנהגותיהם, או לפי האוכל שלהם, דברים שאין ראייה כנגדם מרוב הרופאים שבעולם. אבל לגבי נד"ד, מציצה בברית מילה, אין סיבה שבצרפת זה יהיה שונה מכל העולם. אם אין כאן דבר המיוחד רק אליהם, אז אין מה להתייחס לכך.

ולגופו של עניין כבר נתברר בזמן האחרון ע"י מומחים, באופן מוחלט, שנגיף הקורונה אינו עובר דרך הדם. ולכן אין שום סכנה במציצת המוהל בפה, ואין צורך שישתמש לכך בשפופרת. צריך להיזהר רק בדברים הרגילים.

למדוהו חכמי ישראל מחכמיהם, ויתכן שכך סברו בימים ההם, ואין לך אלא רופא שבימך.

את חמשת המלים הללו שכתב בסוף, הוא קלט ממני. אולי הוא שכח מהיכן המקור למושג הזה, 'אין לך אלא רופא שבימך'. בכל אופן לטענתו, אז מה אם חז"ל אמרו? יש גם היום רופאים. כך היתה הרפואה בזמנם, היום הרופאים אומרים אחרת.

ישנה כאן קצת בבואה, למה שהבאנו בזמנו [שיעור מוצש"ק בהעלותך התשע"ו, ומוצש"ק שלח לך התשע"ז] וכפי הידוע ומקובל, כמדומני אומרים זאת בשם החתם סופר, 'מי שכופר בנסתר בנגלה, כופר בנגלה בנסתר'. רואים את הזלזול שלהם בדברי חז"ל, איך שהם מתייחסים לחז"ל. בסך הכל, מבחינתם כמעט אפשר למחוק את הגמרא הזאת. וכדומה לה. כל הרפואות הכתובות בגמרא, זה רק מה שחשבו הרופאים כך אז בזמנם, אבל אין בזה שום מעלה ועניין.

הדבר החמור בכך, כי בשלמא אולי אם הרופאים בזמנינו היו אומרים בודאי אחרת. אבל הרי הרופאים בזמנינו אינם יודעים. אדרבה, כמו שכתבתי שם שהוא דבר מעניין, שהרופאים עם כל השכלולים שיש היום לא הצליחו להחליט האם הדבר נכון, הם לא יודעים. מאידך חז"ל אומרים זאת באופן ברור, והרופאים כיום אינם יודעים, ובכל זאת הוא מציג את הרופאים כיום יותר מחז"ל. זה מראה על משהו פגום.

כתבתי שם [בספר קדושת ישראל דף קל"ה קל"ו, אות נ'] כך, למעוברת בששה חדשים הראשונים התשמיש קשה, כדאיתא בנדה וכו', ואף על פי כן אין צריך להימנע אז לגמרי רק למעט, כגון אם דרכם לשמש פעמיים בשבוע עכשיו יהא רק פעם אחת, עיין בעיני יצחק וכו', אך צריך הוא להיזהר שלא יזיק לולד בשעת תשמיש, שלא ישען על בטנה שאז ימעכנו וילחצנו, ועיי' יבמות וכו', גם צריכה אז יותר פיוס, כי טבעה

התייחסות לדברים חמורים שכתב בספר טומאת אשם [טהרת משה – ערוסין] ותגובה על מה שהביא כביכול בשם מרן שליט"א בספרו קדושת ישראל.

לגבי הביטוי הזה, 'אין לך אלא רופא שבימך', לצערי מישוהו לקח אותו ממני, והשתמש בזה נגדי. המדובר בספר טומאת אשם [טהרת משה – ערוסין], כבר דיברנו עליו בעבר [שיעורי מוצש"ק חוקת ובלק, מטות, מסעי, שנת התשע"ה]. ומוצש"ק שלח לך, וקרח, שנת התשע"ז] שהוא פסול ומלא שגיאות. אבל בגלל העניין דלעיל פשפשתי בספרים ועי"ז ראיתי זאת, והוא [פרק ט"ז דף קנ"ג] כותב דברים חמורים.

המדובר הוא לגבי הגמ' במסכת נדה [דף ל"א ע"א] תנו רבנן, שלשה חדשים הראשונים, תשמיש קשה לאשה (ולא ידענא למאי קשה, רש"י) וגם קשה לולד, אמצעיים קשה לאשה ויפה לולד, אחרונים יפה לאשה ויפה לולד שמתוך כך נמצא הולד מלובן (מגיעוליו, רש"י) ומזורז (חזק ובריא, רש"י).

ועל כך הוא כותב בזה"ל, חז"ל סברו שקיום יחסי אישות בחודשי הריון מסויימים מועיל לעובר. כעת תשמעו איזה מלים, שבאו לצערינו מ'עולם אחר', ברם, מדע'הרפואה הרפואה שבימינו, לא מצא לכך הוכחה מדעית. את זה הם כותבים בספר 'הלכתי', בספר הלכות. אוי ואבוי. ואדרבה לעתים הרופאים ממליצים דווקא להימנע בזמנים מסויימים בעת ההריון מחשש שיגרם נזק לעובר, ובמקרים אלו יש להתיעץ ברופאים.

ובהערה ט"ו הוא מציין את 'רפואית הלכתית', מה שבעצם כבר הבאתי שם – ומעוד מקור דומה, והוא כותב כך, ובקדושת ישראל [פרק ד'] הערה נ"ז החליט כדבר ברור שאע"פ שרופאי הזמן חלוקים בדעותיהם בזה, בכ"ז מעלת חז"ל ידעו כל נעלם והקב"ה גלה סוד היצירה ליראיו. אכן כך כתבנו. אבל תשמעו מה הוא מגיב, ועל כגון זה יש לומר, אם קבלה בידו שהיא קבלת חז"ל נקבל. ואם לאו כבר ידוע (דעת רס"ג ורבינו הרמב"ם ועוד) כי רוב חכמת הטבע

אז שלא להתאוות לזאת, ועי לעיל וכו'. ורופאי זמנינו, למרות שהתפתחו מאד בידיעותיהם והשתכללו מכשיריהם הפלא ופלא, לא יכלו להגיע לכלל החלטה אם התשמיש אז משפיע, מועיל או מזיק, זה אומר בכה וזה אומר בכה, כמובא בספר וכו', הלכתית רפואית וכו'. ומזה גם כן נדע מעלת חז"ל אשר אין דבר נעלם מהם, וכמה שגבו ידיעותיהם. וברוך שגילה סודות יצירתו ליראיו.

לצערנו אני רואה זאת גם כיום, לגבי מגפת הקורונה רח"ל, איך ש'כל חכמתם תתבלע', אינם יודעים בין ימינם לשמאלם. הדבר מראה, כמה חסרה להם החכמה להבין. אנחנו לא מתעסקים עם הדברים האלה, זאת מלאכתם. אם חכמי התורה היו עוסקים בזה, היו יורדים לשורש העניין, עם ראש הגמרא שלהם. אבל נראה שהם לא מבינים במקצועם כמעט בין ימינם לשמאלם, החכמה ממש אזלה מכליהם. לא מבינים. זאת אמרתי בסוגריים.

לגופו של עניין, הוא בבחינת 'ניבא ולא ידע מה שניבא'. הוא כתב וטען עלי, כי אם יש לי קבלה – שזאת תקנת חז"ל – נקבל. נצנץ בו משהו מבלי שהוא יזכה להבין, כי האמת היא שכך המקובלים מסבירים עפ"י הסוד.

במאמר חז"ל זה, יש גם עניין סודי. לא לחנם חז"ל אמרו כן. לצערנו, אלה אשר 'בילדי נכרים ישפיקו', אותם שלומדים ועוסקים בחכמת חיצונית, אלה שרוממות המדע בפיהם, אצלם זה בדרגא יותר גבוהה.

אצל חז"ל, גם כאשר רבותינו הקדושים והטהורים מדברים אפי' על הטבע, כיון שהם ידעו את שרשי הדברים, כפי שאמרנו מקודם, לא רק את השרשים האם הדבר טמא או טהור, אלא כל דבר משרשו, אז גם המאמרים הפשוטים הנוגעים אל הטבע, אלו דברים המיוסדים עפ"י סתרי תורה. מי שיעיין בספרי קבלה, למשל בספר הנורא עץ חיים לרבינו

האר"י ז"ל, יראה שבמאמרים הללו ישנם דברים גבוהים מאד. ממילא מובן, שכאשר חז"ל דיברו על הטבע, הם שאבו משם את שרשי העניין.

וחיזוק לכך, בעניין גיד נוסף במוח שנודע על פי הסוד מהזוה"ק וכו' בל"נ בשיעור נוסף].

אולי אלו דברים שאין הפה יכול לדבר, אבל רק בכדי 'להריח' ולטעום, אקרא לכם מה שכתוב בספר אוצרות חיים להגר"ח ויטאל זצ"ל [שער לידת המוחין] בזה"ל, יש שלש בחינות בז"א או בנוק' לתקן, והם אורות ניצוצות כלים, וכולם נכנסו להיתקן בסוד העיבור, בג' המקומות שיש בפרצוף הכולל לבניה ותבונה, והם יסוד הבינה, ויסוד התבונה, ומקום החתך שבין זו לזו.

וזה סוד מה שאמרו רז"ל בגמרא [נדה ל"א ע"א] ג' חדשים הראשונים הולד במדור התחתון, וג' אמצעיים במדור האמצעי, וג' חדשים האחרונים במדור העליון, והנה הם ג' המדורות הנזכרים.

ויובן גם כן מה שאמרו בגמרא, ג' חדשים הראשונים התשמיש קשה לאשה ולולד, והשניים קשה לאשה ויפה לולד, והאחרונים יפה לזה ולזה. והעניין נקשר זה בזה, שהנה בג' חדשים הראשונים התשמיש והזיווג הוא למטה ביסוד התבונה וכו', דברים גבוהים מאד. עמוק עמוק, מי ימצאנו. ואשרי העומדים על סודך.

למעשה, זה לא שהרופאים בזמנינו אומרים כך. כי כבר לפני מאות שנים הרופאים אמרו זאת, והריב"ש שמע על כך, ולא החשיב אותם, וביטל זאת.

הריב"ש כותב בתשובה [סימן תמ"ז] כך, בדבר השאלה, ידעת האדון נ"ר שאין לנו לדון בדיני תורתנו ומצותיה על פי חכמי הטבע והרפואה. שאם נאמין לדבריהם, אין תורה מן השמים חלילה, כי כן הניחו הם במופתיהם הכוזבים.

יום וקודם לכן מיא בעלמא הוא, וכגון אביו מזריע לובן שממנו עצמות וגידין וכו' והם סוברים שהכל מן האם זרע האב פעולתו להקפיא ולהעמיד זרע האשה כפועל הקיבה להעמיד החלב. וכגון אשה מזרעת תחלה יולדת זכר וכו' והם דעתם בהיפך.

כעת לנדון דידן, וכך במה שאמרו ז"ל שלשה חדשים האחרונים תשמיש יפה לה ויפה לולד, והם סוברים בחדש השמיני קשה לה מאד. גם בזה אפשר [הסיבה אשר גרמה] שיהיה דעתם כנגד דברי רז"ל, כי [ב]אולי נסו באחת או בשתיים, וראו שנגמר לתחלת תשיעי. ואולי היה בר ז' ואשתהי, או שהיו מבעילות קדומות. ואף אם מסרו לשומר, אין אפטרופוס לעריות, ואימר שומר בא עליהן. ויותר יש לנו להאמין בשמואל או לחוש לדבריו, דנהירן ליה שבילי רקיעא. ובחכמת הרפואה העיד על עצמו ואמר, לכל מילי ידענא אסותיהו. וגם חכמי הרפואה, לא ראית בדבריהם שיאמרו שיצא מכלל נפל אף כשמת בן יומו, אבל אולי אמרו שאפשר שתיגמר יצירתו לתחלת תשעה חדשים. ועוד שאין להפליא על הרופאים, שהרי גם דעת רבי יהודה היה כן. אלא שהרמב"ם ז"ל וחבריו חשו לדשמואל. וגם שנראה להם פירוש כלו חדשיו, שיהיו כל תשעה שלמים.

אלו דברי הריב"ש, מלפני כשש מאות שנה. הוא נולד בשנת הפ"ו, ונלב"ע בשנת הקס"ח. כבר אז ידעו זאת, הדבר לא התחדש בזמנינו.

אמנם מדברי מהריק"ש רואים, שהוא דוקא כן התייחס לרופאים, וראיתי שתמהים עליו. מהריק"ש [בשו"ת אהלי יעקב סימן קכ"ה] כותב, אודות ראובן שגירש את אשתו והיא מעוברת, ואחר כשני חדשים עשו שלום ביניהם ורוצה להחזירה ועודנה מעוברת, ומני אז לא ראתה שום דם, אם צריכה לישב שבעה נקיים. ומתחילה מייתי למש"כ מו"ר הרדב"ז דכל שחלף זמן מהגירושין, חיישינן לחימוד לא שנא מעוברת או קטנה, ועפי"ז ר"ל דלכאורה ה"ה

ואם תדין בדיני הטרפות על פי חכמי הרפואה, שכר הרבה תיטול מן הקצבים, כי באמת יהפכו רובם ממות לחיים ומחיים למות ויחליפו חי במת. הרי דיני טריפות' בנויים על הכלל שטריפה לא חיה יותר מ"ב חודש, ואם תשאל רופאים, הם יגידו לך – על הרבה דברים שאנחנו מטריפים – כי הוא כן יכול לחיות. ויש גם הפוך. כי אין ספק בניטלה הכבד ונשאר בה כזית שאנחנו מכשירים, הם יאמרו שימות לשעתו. והן בחרותה בידי שמים ואחרים וכמה וכמה אחרים שאנחנו אוסרים כמו כל הסרכות וכל המראות הפוסלות בריאה. וכך בדיני הדריסה ואחרים שאין ספק, שהם מלעיגים בנו עליהם, יוצק זהב רותח לתוך פיהם.

והרמב"ם ז"ל כששינה מעט ואמר שצומת הגידין הם בעצם התחתון בעופות, לא הודו לו, אחרי שלפי סוגית הגמרא נראה שהוא בעצם האמצעי, ולא נזכר בתלמוד חילוק בין בהמה לעופות. ואעפ"י שהיה הרב ז"ל חכם בחכמת הרפואה והטבע, ובקי בניתוח. כי לא מפי הטבע והרפואה אנו חיינ.

ואנחנו על חכמינו ז"ל נסמוך, אפילו יאמרו לנו על ימין שהוא שמאל, שהם קיבלו האמת ופירושי המצוה איש מפי איש עד משה רבינו ע"ה.

לא נאמין אל חכמי היונים והישמעאלים, שלא דיברו רק מסברתם, ועל פי אי זה נסיון, מבלי שישגיחו על כמה ספקות יפלו בנסיון ההוא. צריכים לדעת, כי כל דבר אשר בודקים אותו, יכולות להיות בו הרבה ספיקות, ישנן הרבה סיבות, יכול להיות שזה יצא כך בגלל זה וזה. הוא מביא ראיה מהגמ', כמו שהיו עושינן חכמינו ז"ל כמוזכר בפרק המפלת [נדה דף ל' ע"ב] אני מביא ראיה מן התורה, ואתם מביאים ראיה מן השוטים.

ובכמה ענינים בסוד היצירה, הם חולקים על דברי רז"ל, כמו צורת יצירת הולד לארבעים

בנדון דידיה. אלא דהדר וכתב, דהשתא דחזינו דעפ"י חכמת הרפואה, המעוברת תתעב המשגל, א"כ לא מחמדא, ולא דמיא לקטנה כלל.

וכותב עליו בספר בארו של אברהם [חלק ד' עמ' רי"א] כך, בזה"ל, ואנא עבדא אחר נשיקת עפר רגליו, דבריו בזה צל"ב, דבגמ' נדה [לא]. גרסינן ת"ר שלשה חדשים הראשונים תשמיש קשה לאשה וגם קשה לולד, אמצעים קשה לאשה ויפה לולד, אחרונים יפה לאשה ויפה לולד ע"כ. אלמא בחדשים האחרונים של העיבור ניחא לה, והרב סתם דבריו וכתב מעוברת בסתם. וגם אעיקרא, בחדשים הראשונים לא אמרו אלא דקשה לה, אבל אי"ז ענין לחימוד, דאפשר דאפ"ה מחמדא. ויעויין בפרש"י שם בד"ה קשה לאשה, שכתב בזה"ל "קשה לאשה" לא ידענא למאי, ע"כ. וראה בהג' היעב"ץ שם.

ולא ידעתי אמאי אזיל וכריך בתר דברי הרופאים, ושביק תלמודא דידן. ואמנם היה מקום למימר דביני לביני נשתנו הטבעים, וכמש"כ התוס' ע"ז [כד:]: בד"ה פרה וחמור, דהגם דשנינו דפרה לא ילדה קודם היות לה שלש שנים, עינינו הרואות מעשים בכל יום דפרה בת שתי שנים יולדת, ובודאי נשתנה העת מכמו שהיה בדורות הראשונים, וכהא דאמרינן בחולין גבי עינוניתא דורדא, יעוש"ב וכו'.

אבל בנדו"ד זה אינו, ואדרבה עינינו רואות שהמעוברת אינן מתעבות התשמיש. וגם אעיקר דברי התוס' עיין בתוס' חולין [מז.] ד"ה כל, שצידדו לפרש באופן אחר עיי"ש. ובלא"ה קשה לשמוע לפסוק הדין כפי מה שנראה לעינינו נגד דברי רבותינו ובפרט לקולא וכו'.

לפי מה שידוע לי, יש מצב של תיעוב, אבל זה נדיר. שמעתי על מקרה כזה שהיה בתימן.

בספר טוביה הרופא, שהיה רופא חכם גדול ומוסמך, הוא עסק ברפואה ורואים שהוא מומחה גדול, למשל לעניינינו הוא כותב בספרו מעשה טוביה [גן נעול' פרק ט"ו] מה קורה בשלשה חדשים בהריון, כמה מקרים יקרו לאשה בג' חדשים ראשונים להריונה. ואלה הם: תעיבת המאכלים. ותאוה כלבית. דהיינו שהיא מתאוה לדברים בזויים ומאוסים. וקיא. ואסטניסות. וקרקורים. וכאב הבטן. והשלשול. וכאב השינים. וכאב הראש. וסיבוב הראש. וכל זה יבוא במשפט הרופאים, לברר הדק היטב.

הוא מפרט שם על כל דבר, מהי הרפואה עבורו.

אחרי כן הוא כותב כך, ובגמרא, ת"ר שלשה חדשים הראשונים ולד דר במדור התחתון. אמצעיים ולד דר במדור האמצעי. אחרונים ולד דר במדור העליון. וכיון שהגיע זמנו לצאת, מתהפך ויוצא. וזהו חבלי לידה. והביא הגמרא ראייה שם שחבלי לידה של נקבה גדולה משל זכר.

ועוד ארז"ל שם בגמרא, ג' חדשים הראשונים תשמיש קשה לאשה ולולד. אחרונים יפה לאשה ויפה לולד וכו'. והוא כותב על כך, אמר המחבר, יש לאל ידי ליתן טעם לדבריהם. הרי הוא רופא. ואומר שיש לו הסבר על כך. אבל אשמיט מאפס הפנאי, וגם לאהבת הקיצור.

כלומר, הוא לא ראה בזה סתירה, אפי' שהוא הכיר את הרפואה. חבל שהשמיט ביאורו.

ומצד שני, וכפי שאמרנו, הדברים הללו כבר נידונו בעבר לפני מאות שנים. בספר פתח עינים להר"ר בן ציון פריצי מחכמי איטליה, שהוא ג"כ עסק ברפואה, הוא כותב כך, מה שכתוב בעניין התשמיש בעת העיבור, אמת הוא, שבג' חדשים הא' התשמיש קשה לאשה וקשה לולד, מפני שדר במדור התחתון. אבל שבאמצעיים קשה לאשה, אם הוא יפה לולד, לא ידענו מפני מה זה ההפרש. זהו דבר מעניין, גם הוא אומר

כשיש רופאים שאומרים שזה מזרז את הלידה, והעובר עלול לצאת פג ללא ריאות בשלות?

הוא מביא את הגמרא במס' נדה ת"ר שלשה חדשים אחרונים וכו', וכותב על כך, ויש לדון בימינו כאשר יש רופאים האומרים שהתשמיש יש בו חומר המזרז את הלידה, אולי נשתנה הטבע בימינו ואסור לשמש.

לאחר מכן הוא מביא את הריב"ש, וכותב על כך בזה"ל, הרי שכבר בימי הריב"ש היתה הוראה של רופאים שלא לשמש בחודש השמיני, וכבר אז ביטל הריב"ש את דבריהם. ואם כן לכאורה אין מקום לומר דכעת נשתנה הטבע, כי כבר אז דחה הריב"ש דבריהם.

אמנם יש מקום לומר שאז הרופאים טענו כן על סמך סברות בעלמא, אך כיום הם טוענים על פי בדיקות שיש בזרע חומר המזרז לידה. ואמנם אין זה משפיע ברוב המקרים, אך בנשים מסוימות [שהולד בסיכון] התשמיש יכול לגרום לזירוז לידה. ואם כן אם יש אשה שמרגישה שהתשמיש עלול לזרז הלידה, או שבאשה זו יש נסיון של לידות מוקדמות, אולי יש לחשוש לדברי הרופאים. וצ"ע למעשה.

אם יודעים שזה מזיק, אין הכי נמי, אבל זה פרט. דהיינו, בדרך כלל, מה שחז"ל אומרים זה נכון, אבל במקרה מסויים שהרופאים אומרים על מצב מסויים שראו שזה מזיק, אה"נ צריכים להתייחס לכך, כיון שזה שונה.

הדבר נכון, וידוע לנו שבזמנינו זה קורה. אבל אלו מקרים נדירים, שלא שכיחים. לפעמים זה גורם להתכווצויות ולהפלה, והשאלה היא מה לעשות, יש כל מיני עצות איך לפתור את הבעייה, אבל אלו מקרים לא שכיחים. בל"נ נכתוב על כך. אבל בדרך כלל, מה שחז"ל אמרו, הם אמת ודבריהם אמת, ידעו את הדברים משרשם, ובכדי לעשות אחרת מכך צריך רק בשיקול דעת עפ"י הוראת חכם. וכמובן, חס ושלום אם ישנה סכנה, זה יוצא מן הכלל.

שאינם יודעים. חז"ל אומרים דברים ברורים, אבל מבחינה רפואית אי אפשר לדעת. הוא גם לא מבין, מהו ההבדל? לכן הוא אומר כך, אם לא שנאמר, שבחודש ה' אינו כ"כ מתגבר בהיותו כבג' חדשים הא', שבהם הולד יושב וגובר עד מאד. אבל בד' אינו כ"כ מפליג, ומעט מעט הולך וגדל. ולכן בד' ובה', יש לאשה יותר כאב ראש וכאב לב, וכן כאבים בבטן, מפני שהדם הולך וגובר בה, שאינו נותן כ"כ לבן או לבת הנולד, ולכן באלו החדשים היא הולכת וחולה ויש לה כאבים עד שלפי הרוב האשה נוטלת דם ממנה מפני אלו הכאבים. ולכן התשמיש קשה לאשה, לא לפי התשמיש בעצמו, אבל מפני הדברים היוצאים ממנו, ובפרט הדם שהוא יותר מהראוי באשה בין בזכר בין בנקבה. הדברים לא כ"כ מובנים, אבל זה לא הנושא העיקרי שלנו.

כעת הוא אומר, אבל שאחרונים יפה לאשה ויפה לולד שמתוך כך יוצא מלובן מגיעוליו ומזרזו חזק ובריא, כל זה יהיה אמת. אבל האשה, באחרונים היא יותר מסוכנת. וראיתי אני בעונות הרבים יותר מד' נפלים, שהיו מסובכים מהתשמיש באחרונים שבחדשים, ובאותו הזמן בנקל יוצאת אם הרחם, לפי שכל אם הרחם ניתקת ממקומה ובוזה הנפל בא ברגע א'. יכול להיות שהדבר נכון מבחינה רפואית, אבל הרבה פעמים זה גרם להפלה. הוא נוכח בארבע הפלות. וכדומה לי, שלבד בשביל דבר זה, הייתי אוסר התשמיש בעת ההריון, ובפרט בג' חדשים האחרונים של עיבור.

אבל הוא, היה רופא איטליאני, אינני יודע כיצד היה בדיוק בזמנם הדעות והאמונות, אולי היה להם דעות קצת אחרות. אבל בכל אופן הוא מתייחס לכך בצורה יותר מכובדת, עם יותר יראת שמים.

מה שנוגע לזמנינו, שאלו על כך את הרב זילברשטיין שליט"א [חשוקי חמד, נדה, דף עד"ר], האם מותר לשמש בג' חדשים האחרונים,

כמה שיטות כיצד יש להתייחס מבחינה תורנית למדענים האומרים ההיפך מדברי חז"ל בענייני העולם, כגון רפואה וטבע וכו'.

צריכים לדעת, לגבי הדברים האלה, כאשר המדענים אומרים ההיפך מחז"ל, מה שנוגע בעניינים של הטבע, כי בעניינים של הלכה כמובן אין להם יד ורגל, אבל מה שנוגע לדברים חיצוניים, כגון לכדור הארץ, כמו העניין של 'גלגל חוזר', ומזלות קבועים ועיין פסחים דף צ"ד ע"ב, ודיברנו על כך בעבר לגבי שתי השקיעות של רבינו תם, מהלכים של השמש, דברים שבעצם זה התחום שלהם, מה שהם מתעסקים בו, המדע או הרפואה והטבע, הם מבלים בזה את כל ימיהם, ולפעמים זה הפוך ממה שחז"ל אומרים.

ישנם כמה וכמה דרכים, להסביר את זאת.

בטומאת אשם, הלך בדרך הכי פחות מקובלת, דרך שהכיפחות מכבדת את רבותינו ז"ל. איזה דרך הטוב, ולכו בה, כדלקמן. ועיי אריכות בילקוט ביאורים שבתלמוד בבלי מתיבתא מס' פסחים מדרך קצ"ז.

ראשית, ישנם כאלה האומרים שבכלל אין מה להתייחס למה שהמדע אומר, 'אשר פיהם דיבר שוא וימינם ימין שקר', והראיה שהמדע בכל פעם אומר דברים הפוכים. למרות שהמדע משתמש בכלים, ומביאים הוכחות וכו', הוא חושב שיש לו ראיות ניצחות לקבוע דברים מסויימים, ודברים שחשבו בעבר שזה ברור, אחרי דור או שנים באו ואמרו הפוך וסתרו את כל ההוכחות. ומה שאומרים היום, מחר יגידו אחרת, או בעוד מאה שנים יגידו אחרת. המדע הוא מתחלף מפעם לפעם, לכן ישנם כאלה האומרים שאין מה לקבל מן המדע, זה לא דבר שמקובל במסורת. מה שחז"ל אמרו, הם ידעו מה שאמרו, וזהו האמת. גם לגבי דברים הנוגעים למציאות. ישנה גישה כזאת.

ישנם כאלה, שיש להם גישה אחרת, לגבי דברים שלכאורה רואים שזה הפוך עפ"י הטבע,

הם אומרים כי אכן אפשר לקבל את מה שאומרים חכמי הטבע. הם כביכול רואים מציאות אחרת, לפי שיטתם. כי אם הדברים האלה הוכחו, ואכן זה אמת, מה עושים עם מאמרי חז"ל? הם אומרים, לא, לא הבנת את מה שחז"ל אמרו, וצריכים להסביר את חז"ל בצורה אחרת. כך למשל אומר בספר בית תפילה, והביאו מהרי"ץ זיע"א [בע"ח דף קל"ג ע"א, בפיסקת 'יוצר אור'] וכבר דיברנו על כך בעבר [שיעור מוצש"ק בחוקותי התשע"ט], לגבי העניין של 'האל הפותח בכל יום דלתות שערי מזרח ובוקע חלוני רקיע', הרב בית תפלה כתב, לא ייעלם הקושי שיש בדברים אלו. ראשונה, מה שאמר הפותח בכל יום וכו' שאין לו שחר, כי ידוע שהבוקר אור מפני שהשמש היה תחת הארץ בלילה, וביום עולה מתחת לארץ ומאיר. ואין שער ולא דלת ולא חלון ברקיע. כי כשעולה השמש מן האופק, זורח ומאיר. שנית, במה שאמר "מוציא חמה ממקומה וכו'", שנראה שסובר שגלגל קבוע ומזל חוזר. ואף על פי שזאת היא סברת חכמינו ז"ל, כבר חזרו והודו לחכמי האומות שאמרו שמזל קבוע וגלגל חוזר, כדאיתא בפסחים פרק מי שהיה.

אומר על כך הרב בית תפילה דבר יסודי מאד, בכד ליישב זאת, וליישב כל זה אומר, כי דרך התורה וחכמינו ז"ל לדבר בשמות משותפים, כדי שיבינו אותם ההמון, כשיעור הבנתם וחולשת ציורם. ויקחם השלם שכבר ידע, על ענין אחר, כמו שכתב המורה בח"א פרק כ"ו. וכן אנו אומרים כאן.

חז"ל דיברו בסגנון כזה, כיון שבזמנם כך האנשים חשבו, אפי' שהם ידעו שזה לא נכון, כי אי אפשר לדבר עם האנשים בסגנון שהם לא מבינים. לפי התפישה השטחית של האנשים, רואים הארץ שטוחה, שהשמש היא כביכול בלילה חוזרת מלמעלה לרקיע. זה בזמן שעדיין לא ידעו על מציאות החלק השני של כדור הארץ, עדיין לא נתפרסם בעולם שהשמש

שערי יצחק – השיעור השבועי

להידחק ולהסביר דברים, יכול להיות שהדברים שאחז"ל הם כפישוטם. רק אם יתברר ויובח אחרת, אז נצטרך להגיד כל מיני הסברים ותירוצים.

שאלה מהקהל: לגבי המובא בגמ' מסכת גטין, כל התרופות וכו'?

תשובת מרן שליט"א: כתוב שלא להשתמש בכך, כיון שנשתנו הטבעים. כבר הגאונים בזמנם אמרו זאת, שלא להשתמש בתרופות הכתובות בגמרא, כיון שבזמנינו לא מועילות. או לא יודעים בדיוק מה הם, ואיך להשתמש.

המשך השאלה מהקהל: א"כ למה לא אומרים גם בנ"ד נשתנו הטבעים?

תשובת מרן שליט"א: אה"נ. אם נשתנו הטבעים – נשתנו, אבל בנ"ד לא ידוע שנשתנו הטבעים. אומרים נשתנו הטבעים, כאשר יודעים, אבל לומר שאולי השתנה? כל זמן שלא ידוע שנשתנה, הדבר בחזקתו. מה שהיה, הוא שיהיו.

התייחסות למצב כעת בעיקבות התפשטות מגיפת הקורונה, ודברי חיזוק לגבי האיסור להשתמש במכשירים טכנולוגיים טמאים שבדורנו.

הזמן קצר והמלאכה מרובה, רציתי לדבר על דברי הרמב"ם שהבאנו בסוף השיעור הקודם, אבל אני רואה שאין פנאי, לכן אומר דבר הנוגע לנו במצב של זמנינו, כי לצערנו אפי' את השיעור כבר אי אפשר לעשות בבית המדרש בציבור, כיון שההשתתפות מוגבלת רק לעשרה אנשים, ואין אפשרות לסגור שם את הכניסה. בעוה"ר יש קצת צמצום בריבוי תורה, אני מקוה שלפחות ניתן לשמוע את השיעור דרך הטלפונים, אבל אינו דומה. כנראה לא למדנו מספיק את הלקח.

כדאי להתבונן במאמר חז"ל בירושלמי מסכת תענית [פרק ג' הלכה ד'], הבאתי זאת בנפלאות מתורתך סוף פר' בלק [דף ק"פ], מעשה שהיתה

מסתובבת מסביב לכדור הארץ, אלא היא כביכול חוזרת בחזרה, שוקעת במערב וחוזרת בחזרה ויוצאת בבוקר למחרת. כיון שכך האנשים דיברו.

כי להיות שלהמון היתה סברת גלגל קבוע ומזל חוזר מפורסמת אצלם. וגם היה מפורסם אצלם היות ברקיע דלתות וחלונות. חז"ל דיברו בשפה שאפשר להבין אותה בשתי לשונות. הם יבינו כך, כי מה שהם מבינים אי אפשר להסביר לכל הציבור דברים שהם לא בשפה שלהם, הם לא יקלטו דבר אחר. אבל אם תתבונן בעצם תראה שחז"ל התכוונו לדברים אחרים. זאת שיטה שנייה.

ישנה שיטה שלישית, שחז"ל לא התכוונו לפי הפשט, אלא יש בכך סודות. אם אתה רואה דבר שחז"ל אומרים והמציאות אינה כך, בטוח שהמציאות היא לא כך, אז הם לא התכוונו לדברים האלה אלא לדברים אחרים. כך אומר ספר הברית ובחלק א' מאמר רביעי פרק עשירי. כמדומני שהזכרנו אותו אז בשיעור.

וישנה גישה של מהר"ל מפראג, האומר מה אתה רוצה בכלל מחז"ל, חז"ל לא באו לדבר רפואות וטבע, חז"ל באו לדבר על עניינים של תורה. א"כ כאשר הם אמרו דברים בטבע, הם לא התכוונו לכתוב לך דברים בחכמת הטבע, אלא שישנו כאן רעיון המלוּבש בכך. הם מדברים לפי מה שחכמי הטבע בזמנם אומרים, אבל בעצם לא זה המטרה, מה שכתוב במלים, כי ישנו כאן איזה רעיון עמוק המוסתר בדברים האלה. לכן, אתה יכול להשתמש בזה, כי בעצם אני מתכוון בדברים האלה לדברים הרבה יותר גבוהים. אתה תקח רק את הרעיון, ולא את המלים השטחיות והחיצוניות. זאת הגישה של מהר"ל מפראג.

בכל אופן לגבי עניינינו, אינני חושב שצריכים להגיע לכל זה. אלא כפי שאמרת, שהרופאים בכלל לא בטוחים בכך, הם בעצמם עדיין לא יודעים. כל זמן שהם לא יודעים, אין צורך

מגפה בעיר צפוןי בזמנו של רבי חנינה, ולא נכנסה לשוק (ר"ל לרחוב) שרבי חנינה היה גר בתוכו. ברחוב שבו גר רבי חנינא, אין מגיפה.

מכאן דרך אגב צריכים לדעת, שזהו אינו דבר טבעי, שהצדיק מגן על עצמו ואפי' על הסביבה שלו, אלה שנמצאים תחת חסותו. זה לא טבע. כפי שאמרנו, היו מעשים כאלה במשך כל הדורות, ידעו מראש הצדיקים איזה אנשים ימותו במגיפה. בכל אופן, אז זה היה כך בעיר ציפורי.

והיו אנשי ציפורי מתרעמים, מהו זה שהזקן רבי חנינה ושכונתו, יושבים בשלום, והעיר הולכת ברע [ואינו מבקש עלינו רחמים. קרבן העדה]?

במקום שהם יחזרו בתשובה, יש להם עליו טענות ותרעומות. אנשי ציפורי היו אנשים קשים, כתוב עליהם בכמה מקומות. יש להם שאלות, למה הוא לא מתפלל עלינו? מדוע הוא מפקיר אותנו?

בא רבי חנינה ודרש לפניהם, וכך אמר, זמרי אחד היה בדורו, ונפלו מישראל ארבעה ועשרים אלף [ולא הועילה זכותו של משה. שם], ואנו, – אה, מבהיל – כמה זמרי יש בדורנו, ואתם מתרעמים?

אומר בקרבן העדה כך, אנו בציפורי, כמה יש מגלי עריות בועלי בת אל נכר, כל שכן שתהיה מגפה, ולא יגין זכותי. א"כ מה אתם רוצים?

הבאתי שם בהמשך את הספר תולדות יצחק, זהו ספר המספר על כל תולדותיו של רבינו האריז"ל, אותות ומופתים שנעשו בזמנו, וכותב תלמידו המובהק הגר"ח ויטאל כך, בדור הזה מושל בעוה"ר הזנות, ומלשינות, ולשון הרע, ושנאה שבלב. אתם שומעים? לא מדברים על דורנו, אלא על דור שלפני 500 שנה, בעיר צפת, או בדמשק, הוא לא מדבר על עיר מסוימת, המדובר על כל המקומות. ונתפשטו הקליפות, באופן שמתבייש האדם להתנהג

בחסידות, וה' יגן עלינו וימחול לעווננו עכ"ל קדשו. והרי הוא היה בדור מרן הבית יוסף בעיה"ק צפת ת"ו, בארץ הקודש.

ואם זה בדורו של רבי חנינה, ובדורם של מרן הבית יוסף ורבינו האריז"ל זלה"ה, אנו בזמנינו כיצד נפצה פינו, כי מה נאמר ומה נצטרק. וזעקה גדולה ומרה זו, כמה זמרי יש בדורנו, בוקעת ועולה מאליה. ואין שום פלא על אסונות גדולים הקורים כיום בעולם, שאלפים ורבבות הולכים לאבדון בזמן קצר. אבל חסדי י"י כי לא תמנו, כי לא כלו רחמיו. כך כתבתי בזמנו, היה אז צונאמי באיזור תאילנד, והיתה גם מגיפת החזירים, וכדומה בכל מיני מקומות, ה' ירחם.

נו, מה נאמר ומה נדבר על המצב שבזמנינו, כמה אינטרנט יש בדורנו? כמה טומאה יש בדורנו? כמה טלפונים פסולים יש בדורנו?

והאנשים שאננים, חושבים שהמגפה הזאת תעבור בקלות.

ישנם אנשים החושבים, שהם חייבים את המכשירים הפסולים הללו. ראיתי דבר מעניין, בספר אזעקת אמת [עמ' 125], הוא מספר על ד"ר ירוחם אשר בנטל זצ"ל, שנפטר לא מזמן, שהיה מנהל הפגייה בבתי החולים "מעייני הישועה" ו"לניאדו", שני בתי חולים בהם מן הסתם מספר הלידות הגדול בישראל, או יחסית או אבסולוטית. הוא היה ירא שמים נדיר. והוא החזיק פלאפון כשר, וגם ביפר, וזהו פגים זה באופן ברור שאלה של חיים בכל רגע נתון. ד"ר בנטל לא ויתר, ונחשב מהרופאים הטובים בארץ בתחום זה, עם פלאפון כשר. וגם כשהוא נצרך לתקשר עם מרכזים רפואיים בעולם, מעולם לא באה התקשורת הזו איתו הביתה, מפני שלביתו הוא לא הכניס אפילו עיתון, מכל סוג שהוא.

ומי שחושב שהצורך שלו גדול, מהצורך של הפיקוח נפש היומימי של ד"ר בנטל, שיקום.

שערי יצחק – השיעור השבועי

בכל אופן לפי זה, שהחיצון מקבל טומאה והפנימי הוא טהור ונקי, מסתבר שזה שייך גם לגבי המסכה.

שאלה מהקהל: המסכה נקראת לבוש? הרי רק מניחים אותה?

תשובת מרן שליט"א: נכון, לא נגדיר זאת בתורת בגד, אבל רק לקחת את הרעיון, את המושג של חיצון ופנימי, מסתבר שזה שייך גם בזה. לא שזה נחשב בגד, אלא שישנו צד שאמור להיות פנימי, ומה שנוגע לגוף זה טהור ומה שנוגע החוצה זה טמא. הנסתרות ליי"א אלהינו. מסתבר לענ"ד שזה שייך גם בנ"ד, באופן הזה.

אבל לגבי השאלה, האם צריך להכין לפני שבוע שחל בו ת"ב, הדבר אינו מסתבר. אין צורך להכין. כי הרי אנחנו פוסקים כשיטת רש"י שלא ללבוש אז בגד מכובס, לא רק שאסור לכבס אלא גם לא ללבוש בגד מכובס, בגלל שבגד מכובס ונקי הוא נעים לאדם. הרגשה נוחה לגוף. לכן מי שלא הכין בגד, הוא מלכלך אותו תחילה באבק שבתריסים, או ברצפת הבית הלא נקייה, או יושב עליו במשך כשעה כדי לקמט אותו, בכדי שלא תהיה הרגשה נעימה.

ברם בנ"ד, המסכה היא בכל מקרה דבר שאינו נעים, לא רק בלתי מכובד אלא גם לא נוח, אפילו כאשר משתמשים בה בפעם הראשונה. לכן מסתבר, שאין צורך להכין.

המדובר במסכות בגוון תכלת, העשויות מנייר. אך אותן העשויות מבד, מסתברא שצריך להכין.

שאלה מהקהל: האם בימים אלו של הקורונה מותר להחליף בגדים בשבוע שחל בו ת"ב?

תשובת מרן שליט"א: ישנו משהו מיוחד בתקופה הזאת?

תגובת השואל: עלול להיות שידבק הנגיף בבגד ח"ו, ולכן צריך לכבס.

נו, אם אדם כזה מרכזי ברפואה, כולם צריכים להיות בקשר איתו. האנשים אומרים, לא, אני חייב את הפלאפון, אחרת אני לא מסתדר. מנותק. זו עצת יצר הרע.

האם למסכה יש דין של בגד וממילא יהיה אסור ללבושה הפוך. והאם צריך להכין את המסכה לפני שבוע שחל בו תשעה באב כדין בגד מכובס.

אנחנו נמצאים לקראת תשעה באב, ונשאלתי שתי שאלות הלכתיות, בנוגע למסכה.

מישהו שאל, האם למסכה יש דין של בגד? השאלה היא, האם מותר ללבוש אותה הפוך? לא נוח לו ללבוש זאת כרגיל, בגלל שיש שם סיבים, יוצאים מזה סיבים, לכן הוא רוצה להפוך אותה.

שאלה שנייה, האם צריך להכין את המסכה. הרי בשבוע שחל בו תשעה באב אסור ללבוש בגד מכובס, והאשכנזים נוהגים כבר מר"ח, האם צריך להכין את המסכה מקודם? דהיינו ללבוש חצי שעה או שעה, כדין בגד.

לגבי השאלה הראשונה, האם מותר ללבוש את המסכה הפוך, חושבני שזה לא טוב, הדבר אינו ראוי. כפי שאתם יודעים, לגבי בגד הפוך, מבואר בגמ' מס' שבת ודף קי"ד ע"א, והובא בספר מעיל קטון למהרי"ץ [סימן א' אות כ"ג] בזה"ל, איזהו תלמיד חכם שמחזירין לו אבידה בטביעות עין, זה המקפיד על חלוקו להפכו. ופירש"י, להפכו, לובשה כשהיא הפוכה, מקפיד עליו והופכו, שמקפיד עליו שלא יראו התפירות המגונות ואימרי החלוק ע"כ. החלק החיצוני, הוא יותר יפה מהחלק הפנימי. כך לפי הפשט.

אבל מוסיף מהרי"ץ, ועוד יש בזה סוד נפלא, כי החיצון הוא מקבל טומאה, והפנימי הוא טהור ונקי, לכן צריך להיזהר בזה. מהרי"ץ מביא את המקורות לזאת שם, ובשולי המעיל הסברתי בס"ד כמה עניינים דנפק"מ לפי הסוד או לפי הפשט.

תשובת מרן שליט"א: אבל בכל מקרה ישנה עצה. לכתחילה צריך להכין כדי הצורך, אבל גם מי שלא הכין, כפי שאמרנו קודם, הוא יכול ללכלך זאת בריצפה, וכדומה, בכדי שייאבד קצת מן הנעימות שלו, או לשבת עליו עד שיתקמט.

ביאור המלבי"ם כי המגיפה שהיתה בזמן דוד המלך ע"ה הביאה לבניית בית המקדש הראשון, ותפילה כי כך יהיה בקרוב בימינו.

בזמן דוד המלך [סוף שמואל ב'] היתה מגיפה בעוה"ר, ומתו שבעים אלף. לאחר מכן נגלה מלאך ה' עם גורן הארונה היבוסי וכו', כדאי לראות את הדברים בפנים.

המלבי"ם אומר שם דבר מעניין, כי המשחית הגיע אל עיר ציון עיר דוד, כי היה עם גורן ארונה מקום בהמ"ק שהיתה בין ציון וירושלים, והיה נוגע בדוד בהכרח, כי כיון שנתן רשות למשחית וכו' [ב"ק דף ס' ע"א], ובזה ניחם ה' בזכות דוד, ואמר שירף ידו ולא ישחית. וביאר הטעם, כי עמד עם גורן ארונה, וגם זכות המקום גרם, כמ"ש חז"ל [ברכות שם] מה ראה, אפרו של יצחק ראה. וכן אמרו [שם] כסף כפורים ראה, ר"ל שעתידים לשקול שקליהם כל שנה למקום הזה והשקלים מכפרים מהנגף. ובד"ה [שם, ט"ז] כתוב בזה, וישא דוד את עינו וירא את מלאך ה' עומד בין הארץ ובין השמים וחרבו שלופה בידו נטויה על ירושלים ויפול דוד והזקנים מכוסים בשקים על פניהם, פ"י כי אז ראה דוד את המלאך, שבזה היה מעותד להנגף, שלכן ראהו. רק ה' אמר אז הרף ירך, וניצול דוד בהשגחה. ואז נסתלק המלאך מן הארץ, כי לא היה לו רשות לנגוף, ועדיין לא שב לשמים, שגם ע"ז לא ניתן לו רשות, ולכן עמד בין הארץ ובין השמים. ויען שתחילה היתה חרבו כנגד ציון עיר דוד, כשא"ל ה' הרף ירך, הפך את חרבו מצד של ציון אל צד ירושלים שהיה שם תחילה, וז"ש נטויה על ירושלים, ר"ל נטויה על הצד.

ובהמשך הוא אומר, ונסתבב מהמגיפה הזאת, שמצא מקום לה'. כפי שנאמר [תהלים קל"ב, ה'] עד אמצא מקום לי"י מְשָׁפְנוֹת לְאָבִיר יַעֲקֹב. הרי הוא ראה את מלאך ה' עומד שם, המלאך ח"ו היה אמור להשחית את דוד, אבל זה נעצר. 'הרף ירך', ודוד המלך נבהל וכו'.

ומאז החל להכין בנין הבית. אז דוד המלך ע"ה התחיל להכין את הכסף וכו', שהרי לא הוא זה שבנה את ביהמ"ק, אלא רק שלמה. כמ"ש בד"ה [שם, כ"ב] באורך, ומאז נתקיימה נבואת נתן שפסקו מלחמת האויבים, כמ"ש למעלה [סי' ז'], והראה שלא היה צורך עוד לחיל ולא לצבא, כי עין ה' אל יראיו:

א"כ יוצא, כי מן המגיפה הזאת, הסתובב עניין בניין בית המקדש הראשון, אשר בנה שלמה המלך.

יהי רצון, אנחנו לקראת תשעה באב, מקווים שהימים הללו, מי"ז בתמוז עד תשעה באב, ייהפכו לימים של א"ך טוב לישראל, כפי שמובא בספרים, עשרים ואחד הימים האלה שיהיו לעת"ל טוב.

הנביא בספר זכריה [ח', י"ט] אומר, פֶּה אָמַר יְיָ צְבָאוֹת, צוֹם הָרְבִיעִי וְצוֹם הַחֲמִישִׁי וְצוֹם הַשְּׁבִיעִי וְצוֹם הָעֲשִׂירִי, יִהְיֶה לְבֵית יְהוָה לְשִׂשׁוֹן וְלִשְׂמֹחָה וְלִמְעֵדִים טוֹבִים, וְהָאֲמַת וְהַשְּׁלוֹם אָהָבוּ. יהי רצון, כשם שאז ההמשך של המגיפה זה היה בניין בית המקדש, שנזכה בקרוב במהרה בימינו שייהפך הדבר הזה לבית השלישי שייבנה במהרה בימינו אכי"ר.

ניתן להקדיש כל שיעור להצלחה ולרפואה, או לעילוי נשמת השם יזכר בל"ג בתחילת השיעור מפי מרן הגאון שליט"א, וכן באמירת "מי שבירך" בסוף השיעור. פרטים בטלפון: 050-4140741